

NÁJEZD

Na scéně stojí dům vytvořený ze sítě a dětí, které hrají Germány. Od hlediště se opatrně plíží Vikingové.

HALVAR, NÁČELNÍK VIKINGŮ: Tady podnikneme nájezd. Vidíte ta nádherná stavení? Tam určitě mají hedvábné látky... VIKINGOVÉ: ...zlaté mince, náhrdelníky, poháry... To bude kořist, kterou nám budou všichni Vikingové závidět. TJURE: Jenže kde je velký majetek, tam bývají, Halvare, i vzteklí lidé a dobré zbraně.

HALVAR: To se rozumí, Tjуре, že jsou tam zbraně, ale hlavně tam jsou muži, se kterými se budem bít. Škoda že jsi jel s námi.

TJURE: Já se nebojím, ale jsou tady i mnohem slabší!

VIKINGOVÉ: Koho jsi tím myslel?! Tos myslel mě?! Ona mu občas ujede huba. Tam mu ji srovnáme!

HALVAR: Tak dost! Jdeme!

HALVAR (zaslechne, jak Vike cvaká strachy zuby): Co je zase tohle?

VIKE: Táto, já mám strašný strach. Měl jsem raději zůstat na lodi.

HALVAR: To by tak hrálo, aby syn největšího bojovníka z Flaku dřepěl při válečné výpravě na lodi. Okamžitě buď, Viku, zticha, nebo celý přepad pokazíš. (Protože Vike nepřestává cvakat zuby, dá mu Halvar podvázat čelist) Konečně. Tak jdeme!

TJURE: Stop!

HALVAR: Co je zase?

TJURE: Nikdy jsem se nezúčastnil přepadu, který by se prováděl jen tak, bez plánu.

HALVAR: A teď už dost! Taky že mám plán. Vpadneme do největšího stavení, protože tam určitě bydlí náčelník, a odzbrojíme ho. Pak už se nám nikdo neodváží postavit na odpor. Vpřed!

VIKINGOVÉ (se vrhnou do stavení, které je polapí jako past)

V PASTI

Vikingové jsou chyceni v síti, kterou kolem nich drží Germáni. Přichází germánský náčelník.

NÁČELNÍK: Á, zase Vikingové. (Počítá je) Jeden, dva... Tak to máme za letošek už 753 Vikingů. Kdo je vašim vůdcem?

HALVAR: Já jsem náčelník. Halvar z Flaku.

NÁČELNÍK: Halvar z Flaku. Z Flaku? To je ale směšný název. Vlastně směšní jste všichni.

VIKINGOVÉ (v síti se na něho chtějí vrhnout): Cos to řek, ty Germáne?! Ty se budeš posmívat Vikingům? Ty Germáne jeden germánská?!

NÁČELNÍK: Uklidněte je. (Stráže je uklidní) Máte docela pěknou sílu. Až vás přikováme k našim veslům, budete dobře pohánět naše obchodní lodě.

HALVAR: Zbaběle! Do pastí chytat umíš, ale aby ses nám postavil jako muž, to se bojíš! Pusť mě ven a rozsekám tě na cimpřcampř!

NÁČELNÍK: A proč bych to dělal? Ty si asi pleteš zbabělost s rozumem. Podívej se, vy už jste letošní jubilejní, 30. výprava Vikingů, kterou máme úplně bezpracně v pasti. Kdybych se měl s každou prát, tak by mi nezbyl vůbec žádný čas na obchodování. A teď nám dejte zbraně!

VIKINGOVÉ: Ne, to nikdy! To raději být bez šatů než beze zbraní! Zbraň ne! Nedám!...

NÁČELNÍK: Že si z vás uděláme trampolín!

VIKINGOVÉ: Co?...

NÁČELNÍK: Trampolínu. To je taková síť, po které se skáče.

HALVAR: Že ti není hanba. To bys přece neudělal.

NÁČELNÍK: Udělal.

HALVAR: Neudělal.

NÁČELNÍK: Ale udělal!

VIKE: Táto, dejte jim je, vždyť vidíš, že to nemá cenu.

NÁČELNÍK: Divil jsem se, proč takové mrňousy, co ani nemají meč, s sebou vozíte. Ale teď to chápu. On má víc rozumu než vy všichni dohromady.

VIKINGOVÉ (vrhají se po náčelníkovi): Cože?! Kdo že nemá rozum?! Cože nemáme? Cos to říkal!?

NÁČELNÍK: Trampolína!!!

VIKINGOVÉ (odevzdávají meče)

HALVAR: Že se nestydíš.

GERMÁNI (vystaví zabavené zbraně v dostatečné vzdálenosti od Vikingů a převážou síť provazem)

NÁČELNÍK: Aby se vám po vašich zbraních nestýskalo, můžete si je prohlížet, co hrdlo ráčí. A teď už na vás opravdu nemám čas.

GERMÁNI (odcházejí)

VIKINGOVÉ (pod sítí povikingsku nadávají)

TJURE: To byl tedy, Halvare, výborný plán! Teď už asi žádné plány potřebovat nebudeme.

HALVAR: Co uděláme teď, Vikičku?

TJURE: Na to se budeš ptát toho spratka? To jsi mi pěkný náčelník.

HALVAR (ho důrazně ztrestá a obrátí se k Vikovi): Tak co teď?

VIKE: Musíme se odsud dostat.

TJURE: A to chceš ty provazy překoušet, když nám všechno sebrali?

VIKE: Tobě všechno sebrali, protože se chlubíš mečem u pasu, mně ne. (Vytáhne z kapsy zavírací nůž a s klapnutím ho otevře. Vikingy musí zadržet v počátku radostného výkřiku) Ticho, nebo je přivoláte.

HALVAR: Kdo promluví dřív, než budeme na lodi, ten si to ode mne vypije!

VIKINGOVÉ (v naprosté tichosti přeřezou provaz, kterým je síť převázaná, vezmou si zbraně a plíží se pryč)

BOUŘE

Děti, které hrály Germány, vytvářejí ze sítě moře. Vikingové přicházejí k síti a nastupují na loď.

VIKE: Táto, měli bychom jet domů.

VIKINGOVÉ: To nejde. Vždyť bych se doma nemohl pochlubit hrdinskými činy. O čem bych psal oslavné básně? Vždyť nemáme žádnou kořist...

HALVAR: Ne, Viku, to nejde. Nehleď na to, že ty musíš být statečný, protože jsi synem náčelníka.

VIKE: Víš, táto, ale já na válčení moc nejsem. Někteří lidé rádi bijí do obličejů, a to pak člověku teče krev z nosu.

HALVAR: Ticho. Řekl jsem ti, že budeš statečný a basta. Vyplováme! Vytáhnout plachty! K veslům! Směr souhvězdí Žlutého psa vpřed!

(U krajů sítě se rozkošnický rozvalují děti, které hrají bouří)

VIKINGOVÉ: Co je tohle? Co to tu je? Vždyť my nemůžeme plout...

BOUŘE: Já jsem klid před bouří, tak mě nerušte.

VIKINGOVÉ: Pst, to je klid před bouří. Nerušit!

BOUŘE: A až vstanu, tak budu bouře. VIKINGOVÉ (se poděsí): Bouře!!! Do pra-

RUNER JONSSON

VIKING VIKE

Podle První knihy Vikinga Vika a Druhé knihy Vikinga Vika zdramatizoval pro dětský soubor Radim Svoboda

Jediným scénografickým prvkem je síť veliká 6x6 metrů, z níž postupně vznikají dům, moře, pára atd. Scénář předpokládá, že děti budou rozděleny do dvou skupin. Jedna představuje po celou dobu Vikingy, druhá se pomocí doplňků oblečení proměňuje v Germány, Bouři, Indiány, Zlatovlasy a Mořeplavce.

šivýho soba. Kručí vlci!

HALVAR: Honem k pobřeží!

BOUŘE (vstane): Ale já vás nepustím... (Zmítá jimi v síti, vyhrožuje jim mořskou nemocí, tím, že je utopí atd. Nakonec je zničené vyvrhne ze sítě) A šup na mělčinu! A šup na břeh! (Mizí) To jsem jim nadělala z lodi párátka. A nevědí, kde jsou...

VIKINGOVÉ (sedí zničeně na břehu, kolem nich se povalují brambory): Ta nám nadělala z lodi párátka. A kde to jsme?

NA AMERICKÉM POBŘEŽÍ

VIKINGOVÉ (všimnou si brambor): A co je tohle? Co to může být?...

(Zkoušejí například, zda se dá brambora jíst, jestli se jí dá vykřesat oheň, natukávají je jako vajíčka atd. Nakonec se brambora dostane do ruky Vikovi)

VIKE: To je přece brambora. A když je to brambora, tak jsme v Americe, která ještě nebyla objevena.

TJURE: Co si to ten parchant zase vymýšlí? Jaká brambora? V jaké Americe?

HALVAR: Viku, prosím tě, přestaň fantazírovat. Teď hlavně musíme opravit loď, zjistit, kde jsme, a sehnat něco k jídlu.

VIKE: Ale, táto, vždyť přece brambora...

HALVAR: Prosím tě, už toho nech, nebo ti dám na zadek i s těma tvejma bramborama a Amerikou.

ULME: Až se jednou vrátím domů, vytesám báseň o nárazu na pobřeží, který zatemnil mladému nadějnému Vikingovi smysly.

TJURE: Ty se máš, Ulme, když můžeš rýt do kamene každou pitomost. Ale veliký válečný hrdina jako já by raději porazil nějaký veliký válečnický národ.

INDIÁNI (se objeví Vikingům za zády; jediný Vike je vidí a začne opět strachy cvakat zuby)

TJURE: To tedy s sebou máme hrdinu. Jen řeknu: „Velký válečnický národ...“

(Spatří Indiány) Do chcípů polární lišky!

VIKINGOVÉ: U všech zadávených zajců! Tak to je konec. Sbohem rodný Flaku! Sbohem živote!...

SETKÁNÍ S INDIÁNY

INDIÁNI (s uvítacím pokřikem hodí Vikingům dárky s perličky; Vikingové padají k zemi jako zabití, jediný Vike zůstává stát)

VIKE: Táto, stalo se ti něco? Táto, slyšíš mě?

HALVAR: Neslyším tě, mrtví nic neslyší.
VIKE: Táto, vstávej, vždyť je to ostuda.
HALVAR: Jaká ostuda, vždyť jsem zahynul, jak se na pravého vikingského náčelníka sluší — v dešti nepřátelských střel.

VIKE: Táto, prosím tě, vstaň! Vždyť to nebyly střely, ale dárky.

HALVAR: Ať na místě omrznu! Vždyť to nejsou střely. (K dosud ležícím Vikingům) Vstávejte, vy zbabělci! Slyšíte mě?!

VIKINGOVÉ: Neslyšíme, mrtví nic neslyší.

HALVAR: Vstaňte, vždyť je to ostuda! Co si o nás pomyslí?

VIKINGOVÉ: Jakápak ostuda, když jsme zahynuli, jak se na pravé vikingské bojovníky sluší — v dešti nepřátelských střel.

HALVAR: Okamžitě vstaňte, to nejsou střely, to jsou dárky!

VIKINGOVÉ: No jo! Vždyť to jsou dárky!...

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: Vítáme vás, snad jsme vás nevyděsi..., nepřekvapili.

HALVAR: Ne, my jsme se vůbec nevyděsi..., nepřekvapili. To byl náš starodávný zvyk. Na uvítanou my si vždycky leháme.

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: Máte krásné zvyky. A co to máte za pasem? To špičaté. To jsme ještě nikdy neviděli.

HALVAR: To špičaté? Ono je to vlastně špičaté... No, špičaté je to proto, abychom si tím mohli čistit nehty.

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: Je to nějak velké, ale hlavně když to dobře slouží svému účelu.

VIKINGOVÉ (se svými špinavými nehty jsou poněkud uvedeni do rozpaků)

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: A teď přijměte naše pozvání.

INDIÁNI (vytvoří ze sítě kolotoč a postupně na něm Vikingy svezou. Po hře s kolotočem uloží unavené Vikingy pod síť jako pod peřinu)

HEZOUN ZLATOVLAS

Všichni Vikingové spí, jen Vike uvidí přicházet Hezouna s jeho vymydlení.

VIKE: Táto, vstávej! Probuď se!

VIKINGOVÉ: Dej mi pokoj! Ať ten skřek neruší. My chceme spát.

VIKE: Táto, je tu Hezoun Zlatovlas a jeho vymydlení kumpáni.

HEZOUN: Jsem Hezoun Zlatovlas a něco mi říká, že jsme se již setkali, za jakýchsi trapných okolností.

HALVAR: Jsem Halvar z Flaku, o kterém na rozdíl od tebe všichni mluví jen v dobrém.

HEZOUN (během rozmluvy postříká Halvara voňavkou): Zato tvůj zápach není dobrý. Kdybych se k tobě měl přiblížit, abych tě propíchl, udělalo by se mi zle.

HALVAR (čichá k voňavce): Mně se z tebe obrací žaludek už na dálku!

HEZOUN: Máš obrovské štěstí, Halvare, že jsem velkorysý. Viděl jsem, že domorodci tady mají plno stříbra a zlata. Když nám trochu pomůžete s tou nejšpinavější prací, přenecháme vám desetinu kořisti. (Zlatovlasové odejdou)

VIKE: Táto, my Zlatovlasovi srovnáme lokny. To je nápad! Musíme si od Indiánů půjčit velký kotel na vaření vody.

TJURE: Ten fracek má snad v hlavě žábry.

HALVAR: Sklapni, Tjure, teď uděláme, co řekl Vike.

Vikingové udělají ze sítě kotel a ohníště, rozfoukávají oheň. Přichází Hezounovo vojsko.

HEZOUN: Bambulo Halvare, už jste se dohodli, že souhlasíte?

HALVAR: Už jsme dohodli, že necháte Indiány na pokoji a zmizíte.

HEZOUN: Tohle si odneseš, ty nemytý zblešene! Napřed tě vydrhnu fialkovým mýdlem, pak tě navoním levandulí a nakonec tě rozsekám jak polární petržel.

HALVAR: Rozsekat mě můžeš, ale umýt a navoňavkovat, to nikdy!

VIKINGOVÉ: Umýt a navoňavkovat, to nikdy!

HALVAR: Otevřte kotel!

VIKINGOVÉ (roztahují síť jako páru pomalu přes Zlatovlas)

ZLATOVLASOVÉ: Do vyčichlý voňavky, co je to? Při rozlitém parfému! U rozbitý natáčky! Co je to?!

PÁRA: Já jsem pára... Horká pára... Mokrá pára... Vodní pára...

ZLATOVLASOVÉ: Táhni pryč, páro! Nebo tě rozsekáme na mraky. Táhni, páro, nebo uvidíš!...

PÁRA: Však už táhnu, už to bude... (Připraví vymydlení o jejich nakadeřené a obarvené vlasy a odplouvá)

To bude ostuda. Teď se zjistí, že si barvili a natáčeli vlasy!...

ZLATOVLASOVÉ (odhodí meče a zděšeně se prohlížejí v příručních zrcadlech): Jak to vypadám? Kde mám lokny? U šampónu, moje ondulace! To je ostuda!...

VIKINGOVÉ: Oni si barvili vlasy! Fuj! Zmizte, nebo vás vymácháme v těch vašich voňavkách!

ZLATOVLASOVÉ (ve zmatku prchnou)

ROZLOUČENÍ S AMERIKOU

Radostný pokřik přibíhajících Indiánů.

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: Halvare, zachránili jste nás. Vyber si proto z našich pokladů nejcennější dar.

HALVAR: Ale to nestálo ani za řeč... My zachraňujeme rádi...

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: Jen se dohodněte a vyberte si.

VIKINGOVÉ: Zlaté mince, náhrdelníky, poháry...

VIKE: Táto, my hlavně potřebujeme loď na cestu domů. Už se mi strašně stýská.

VIKINGOVÉ: Kruci vlci, mně se stýská po našem Flaku! A mně se stýská po vlčích. Do zamrzlý tresky, já bych si dal polární noc, abych se pořádně vyspal.

Copak asi dneska obědvají lední medvědi? U vzteklého mrože, taková polární záře, to by bylo žrádlo!...

HALVAR: My potřebujeme loď na cestu domů. Ještě že je ten kluk po mně tak chytrý.

INDIÁNSKÝ NÁČELNÍK: Vezměte si naši nejlepší loď. (Dá pokyn Indiánům a ti vytvoří ze sítě mnohem dokonalejší loď, než na jaké Vikingové přijeli)

VIKINGOVÉ (loučí se s Indiány, odplouvají; Amerika mizí v dál)

JEDEN Z VIKINGŮ: Plachta na obzoru!

MOŘEPLAVEC (z dále volá): Plujeme tedy dobře do Indie?

VIKINGOVÉ: Ten snad uklouznul po náledí...

HALVAR: Tam žádná Indie není.

MOŘEPLAVEC: Já vím jistě, že tam Indie je!

HALVAR: Není!

MOŘEPLAVEC: Je!

VIKINGOVÉ: Není!

MOŘEPLAVEC: Indie tam je, jako že se Kryštof Kolumbus jmenuje.

HALVAR: Tak si tam pluj, ty sobí mozku!

VIKINGOVÉ (odcházejí civilně pryč)

VIKE (na odchodu): A nediv se, až tam objevíš Ameriku!

■ HRU VLONI UVEDL DĚTSKÝ DRAMATICKÝ SOUBOR PAMPELIŠEK Z PRAHY 5

poznámka dramaturga

■ Dramatizace několika epizod ze znamenité knížky Runera Jonssona, která vznikla v autorském semináři lidové konzervatoře pro vedoucí dětských divadelních a loutkářských souborů v Kralupech, přinesla do stále pestřejší škály „dětské“ dramaturgie originální, svěží tón. Znovu se potvrdilo, že vyhledat smysluplnou, nosnou, na dramatické situace bohatou, a především dětem blízkou předlohu, je základním předpokladem úspěchu. Obě knihy Vikinga Vika, pouze zdánlivě časově a místně tak odlehle, umožňují dětem scénicky sdělit řadu závažných a srovnatelně aktuálních témat. Naopak — ta zdánlivá odlehlost nanejvýš šťastně usnadňuje dětem ono tak blízké „zcizení“, které umožňuje s humorem a nadhledem sdělit závažné téma konfrontace bystré inteligence s nemyslicí, hrubou silou a z ní vyplývající rozpornou a přitom citově pevnou vazbu otce a syna. Navíc předloha i zpracování okouzluje dráždivou polohou humorné mystifikace — všechno, co pokládáme za vymoženosti současné civilizace, objevil už kdysi dávno malý chytrý Vike, Amerikou počínaje a ústředním topením konče.

Radimu Svobodovi se podařilo z přebohatého materiálu vybrat a obratně zřetězit několik situací, které tvoří ucelený, logicky rozvíjený a smysluplný příběh. Nejcennější na Svobodově práci je ovšem jeho autorství scénického tvaru, blízkého jak zvolené látce, tak možnostem dětského souboru. Východiskem pro tento tvar byl nápad zdánlivě pouze scénografický: jediným „prostředím“ celého příběhu je záchranná síť, která sama o sobě působí velice esteticky, dále výrazně asociuje přímořskou provenienci všech postav, a hlavně umožňuje pružné, pohotové a čitelné metaforické sdělení všech situací příběhu. Především však s sebou přináší síť v rukou dětí (a dokonce přestává být i v této „chlapácké“ látce důležité, jsou-li to výhradně chlapci, nebo i děvčata) autenticitu hry místo autenticity postav a prostředí, čímž zcela ruší nepatřičnou normu životní pravděpodobnosti a nestaví děti před nezvládnutelný úkol „vytvářet role“, navíc role dospělých. Síť umožňuje řád i volnost: v rámci řádu se stává domem i pastí Germánů, mořem i lodí, vigvamek i kolotočem Indiánů, kotlem i párou, která „srovná lokny“ výbojným Zlatovlasům. Současně síť nabízí volnost ve způsobu, jak s ní bude nakládáno, je tedy pro všechny soubory, které by se chtěly pustit do vikingského dobrodružství, spíše šťastnou inspirací než svazujícím návodem k jednání. Obdobnou kombinaci řádu a volnosti nabízí Radim Svoboda v tom, jak koncipuje dialog: kromě závažných replik fixovaných postav je tu poskytnout prostor pro improvizované sdělení, kterého by ovšem nemělo být zneužito k rozmělnění tvaru a porušení proporcí.

Příběhy Vikinga Vika ve zpracování Radima Svobody nabízejí dětským dramatickým a loutkářským souborům lákavou příležitost ke hře, jakou bychom měli a chtěli hrát — a nejen na jevišti: nabízí možnost tvořivé volnosti v prostoru vymezeném rozumnými pravidly.

Zdena Josková